

ЕКОЛОГО-ЦЕНОТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОПУЛЯЦІЙ *AEGOPodium PODAGRARIA* L. В ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМАХ НА ПІВНІЧНОМУ СХОДІ УКРАЇНИ

На північному сході України широко поширені широколистяні та змішані ліси, в ярусі живого надґрунтового покриву яких в якості домінанта, співдомінанта чи асектатора виступає *Aegopodium podagraria* L. Це багаторічна довгокорневищна, полікарпічна трав'яниста рослина. В яглицевих лісових асоціаціях її зустрічальність в середньому складає 98,8%.

Ріст і формоутворення *A. podagraria* вивчали протягом 2000-2014 рр. в трьох асоціаціях Деснянсько-Старогутського національного природного парку: *Betuleto-Pinetum coryloso-aegopodiosum*, *Querceto-Pinetum coryloso-aegopodiosum* і *Quercetum coryloso-aegopodiosum*. Враховували 12 морфоструктурних параметрів. Встановлено, шр фітомаса і площа листків *A. podagraria* найбільш активно наростали протягом червня місяця, тоді як загальна надземна фітомаса і висота рослин мали максимальне збільшення в серпні місяці. Багато в чому це пов'язано з наявністю в *A. podagraria* двох генерацій листків: весняно-літньої та літньо-осінньої.

Середні темпи росту *A. podagraria* добре розкриваються такими показниками як: абсолютна швидкість росту (AGR), відносна швидкість росту (RGR), абсолютна швидкість формування поверхні листків (AGRA), нетто-асиміляція (NAR). Показники росту і продукційного процесу в *A. podagraria* були в різних типах лісу подібними. Але абсолютна швидкість росту була істотно вища *Querceto-Pinetum coryloso-aegopodiosum*, що відповідає більш високим статичним морфометричним *Querceto-Pinetum coryloso-aegopodiosum* були вищими як відносна швидкість росту, так і нетто-асиміляція. Це свідчить, що умови *Querceto-Pinetum coryloso-aegopodiosum* найбільшою мірою відповідають еколого-ценотичному оптимуму цього виду.

Частка генеративних парціальних кущів *A. podagraria* в досліджуваних лісових угрупованнях була невисокою, складаючи приблизно 11,1-43,6 %. Найвищою вона була в *Querceto-Pinetum coryloso-aegopodiosum*. З врахуванням біології *A. podagraria* її популяції за віковою структурою можна оцінити як нормальні. Окремий аналіз генеративних парціальних кущів *A. podagraria* показав, що вага генеративних органів була найбільшою в *Querceto-Pinetum coryloso-aegopodiosum*, а найменшою в *Betuleto-Pinetum coryloso-aegopodiosum*. Середнє число плодів, сформоване на один парціальний кущ було найбільш високим ($200,7 \pm 17,0$) в *Querceto-Pinetum coryloso-aegopodiosum*, а найнижчим ($88,2 \pm 14,2$) в *Quercetum coryloso-aegopodiosum*. В ряді вивчених асоціацій величина репродуктивного зусилля в *A. podagraria* знижувалася від 15,8 % (*Betuleto-Pinetum coryloso-*

аegopodiosum) до 10,9 % (Quercetum coryloso-aegopodiosum). Таким чином, розвиток суцвіття і квіток, як таке, не збігалось з розміром внеску в органи генеративної репродукції, шр обчислюється як відношення ваги генеративних органів рослини до загальної ваги особин.

Оцінка віталітету парціальних кущв *A. podagraria* визначалась для генеративних особин на основі трьх ознак: висоти, площ листкової поверхні та репродуктивного зусилля.

Рівень життєздатності популяцій, згідно теорії віталітетного аналізу, оцінювався за величиною індексу Q. Встановлено, шр в умовах досліджуваних асоціацій індекс Q становив: Betuleto-Pinetum coryloso-aegopodiosum - 0,21 (тип популяції - врівноважена), Querceto-Pinetum coryloso-aegopodiosum - 0,30 (врівноважена), Quercetum coryloso-aegopodiosum - 0,13 (депресивна).

Таким чином, порівнюючи індекс якості Q, в різних асоціаціях, можна відмітити шр найкращ умови для розвитку популяцій *A. posiadagia* складались в умовах Querceto-Pinetum coryloso-aegopodiosum.